

РЕЦЕНЗИЯ

**от доц. д-р Благовеста Илиева Николова,
Институт по философия и социология при БАН (ИФС-БАН)**

**на дисертационен труд на Венцислава Николаева Венчова
на тема „Властови и граждански модели и медиация в областта на сигурността и
киберсигурността“**

**за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в научна област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.3. Философия,
научна специалност „Социална философия“**

Настоящата рецензия се изготвя на основание Заповед № 1164/22.05.2025 г. на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски“

1. Информация за дисертанта

Венцислава Николаева Венчова е обучавана като редовен докторант по докторска програма „Социална философия“ в катедра „Философски и политически науки“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград, с научен ръководител доц. д-р Силвия Кръстева. От предоставената информация в подадените за конкурса документи се вижда, че притежава бакалавърска степен по специалност „Философия“ и е завършила успешно магистърска програма по „Философия и психоанализа“ в същия университет. Има интереси в областта на юридическите науки, което е видно е от факта, че е завършила семестриално специалност „Право“. Професионалната ѝ реализация до момента е в сферите на енергетиката, телекомуникационните услуги, средното образование (учител).

2. Общи данни за представения дисертационен труд

Представената дисертационна работа на тема „Властови и граждански модели и медиация в областта на сигурността и киберсигурността“ е с общ обем от 258 страници, в това число заглавната страница, съдържанието и използваната литература. Основният текст, без посочените компоненти, се състои от 245 страници, организирани в увод (8 стр.), три глави (съответно 64 стр., 123 стр. и 43 стр.) и заключение (6 стр.). За изработването на дисертационното изследване са използвани 56 заглавия на български език, 29 на английски език, както и 40 препратки към ведомствени сайтове и нормативни актове. Допълнително, има позовавания на над 90 други източника в интернет, над 60 от които представляват клипове от платформата Youtube. Извършена е проверка за автентичност на текста чрез програмата iThenticate. Последната установява индекс на сходство от 6%, за което се счита, че е в допустимите граници.

Приложен е *автореферат* с обем от 29 стр., в който докторантът отразява съдържанието на дисертационния труд, прилага данни за апробацията на последния, прави самооценка на оригиналността и научните приноси на изследването, и прилага декларация за научна етичност.

3. Характеристика на дисертационното изследване

В параграфите по-долу, настоящата рецензия ще обърне внимание на три основни момента при оценяване на дисертационния текст, които са ключови при вземане на решение за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ (в изпълнение на чл.6, ал.3 от Закона за развитие на академичния състав на Република България), а именно: 1/ да съдържа научни или научно-приложни резултати, които представляват принос в науката; 2/ да демонстрира задълбочени теоретични познания по съответната специалност; и 3/ да демонстрира способност за самостоятелни научни изследвания.

3.1.Общо впечатление от дисертационната разработка

Дисертационният труд е със сериозен обем, което е показателно за желанието на докторанта да изследва обстойно формулираната в заглавието тема. Това, което прави впечатление при прочит на работата, е известната разхвърляност на съдържанието в множество подтеми, разработката на които сякаш не винаги обслужва целите на изследователското усилие.

Видна е и не много добре балансираната *структура* на текста. Така например, първа глава („Основни властови и граждански модели – от Аристотел до постглобалното общество“), която има задачата концептуално да подсигури изпълнението на изследователските задачи чрез историко-философски анализ, е почти два пъти по-малка от втора („Проблемът за сигурността в съвременното общество“), която въвежда проблема за предизвикателствата пред сигурността в съвременния свят. Трета глава („Ценности и медиация в областта на сигурността“), на свой ред, която би следвало да е кулминацията на усилието по аргументация на заложената в увода теза, е три пъти по-малка от втора. В рамките на самите глави също се наблюдават известни дисбаланси, дължащи се най-вече на включването на сериозен обем от не толкова релевантна информация, която има връзка с голямата тема за сигурността, но не изглежда да обслужва пряко целите на изследването.

Особено впечатление прави трудността на докторанта да удържа научен *стил* на писане. В много параграфи проличава ангажираността на автора, уменията да мобилизира емоции и да изразява граждански позиции по наболели обществени проблеми. Това само по себе си не е лошо и може би ще даде широки възможности за изява на Венцислава Венцова в други сфери. Но не се забелязва усилие за удържане на разумна изследователска дистанция по отношение на поставените в дисертацията проблеми, което е изключително важно при писането на академичен текст. Читателят често се натъква на фрагменти, които звучат репортажно, като журналистическа полемика, като блогърско споделяне или като постове в социалните мрежи. На места се срещат и автобиографични параграфи. Този тип отклонения

сериозно компрометират научния характер на работата. Коментари в разговорен стил допълнително утежняват ситуацията.

Примери:

„Наблюдава се масова световна кома, в която са погълнати все по-младите хора, тъй като масовката предпочита да е невежа, както Оруел пише: „Невежеството е сила“. (с.55)

„Дали човек наистина е способен да намери и развие тези добродетели в себе си, ведно със способностите, които може би има в себе си, на левитация и телекенеца?“ (с.61)

„Може би именно матрицата не е доволна от мислеците и търсеците хора, от тези, които искат да живеят и да мисля out of box, здравият човек ли е болестта на матрицата и мрежата?“ (с.72)

„...матрицата работи на пълни обороти“ (с. 202)

В същото време, в стремежа да демонстрира философски компетентен език, докторантът често изпада в ситуация на натрупване на понятия в отделните изречения, което не само затруднява разбирането, но и повдига сериозни въпроси за работните дефиниции на използваните термини, за удачността на дискурсивните конфигурации, които ни предлага и за смисъла на цели параграфи. По-долу посочвам само два, но примерите са много.

Примери:

„Но какъвто и да е характерът и способите на утвърждаващия се властови и граждански модел, където има власт, има силно заложена идеята за човешкия фактор, а човешката същност подлежи на моделиране, манипулиране, контрол и създаване на компромати, ето защо, когато става дума за стабилността във властта, онази, която може да опази общото благо, според Аристотел, е нужно да има наличието на изключително изчистена идеята за властта, т.е. властта да бъде справедлива, да се грижи за благата на социума и да бъде отговорна: „А справедливостта е някаква средина... несправедливостта е свързана с крайностите“ (Гичева-Гочева, 2022: 310).“ (с.66)

„Не винаги държавата, като институция може да вземе най-правилните решения, касаещи децата в дадена държава или дори на световно ниво, не винаги държавата може да се справи по най-добрия начин с това да вземе решенията, които са необходими, за да се създават най-благоприятните условия за децата, особено като се има предвид глобализма. Пи идеята за свързаността, и модерността в държавите, но се наблюдава, че процесите, които са най-модерни не винаги са най-правилни за децата, процеси, свързани с решението относно еднородните бракове или идеята за това реално да се заличи съществуването на половете.“ (с. 172)

„Дисертационното изследване се основава на властовите и гражданските модели, които са познати от човешката история, тези модели се срещат и днес, дори и с промени, те продължават да функционират и да си взаимодействат. Структурата се изразява във връзката на гражданските модели, с властовите модели, както и медиативния подход като

средство за връзка, развитие и синтез между модели, епохи, общество и не на последно място, семейството като фундамент за обществото.“(с.179)

Във връзка с обичайните технически изисквания, самият текст изглежда недостатъчно редактиран по отношение на правилата за цитиране на онлайн източници, на правописни и пунктуационни грешки, на трансформиране на множеството случаи на параграфи, отделени под рубриците „Забележка:“ и „Уточнение:“ в бележки под линия или в края на текста, на премахване на повтарящи се цитати (например Улрих Бек на стр. 71).

3.2. Особенности на работата с източници

Забелязва се, че в дисертационната си разработка Венцислава Венчова се позовава на скромен списък от академични източници, което е малко изненадващо на фона на впечатляващия обем на текста. Това се дължи най-вече на факта, че огромна част от труда се състои от преки и непреки позовавания на съдържанието на това, което тя е идентифицирала като авторитети и експерти в съответната проблемна област. Липсва същински *обзор на литературата* както по отношение на избраната тема на дисертационния труд, така и във връзка с отделни проблемни области, разработвани в съответните глави (например сигурност, киберсигурност, добродетели, ценности). Това пречи ясно да се открият задачите и евентуалните приноси на дисертацията.

В общия случай самите източници не се анализират, а само се привеждат като подкрепящи свидетелства, утвърждаващи интуициите на автора. Не се наблюдава необходимото за докторантското ниво на обучение критическо осмисляне на съществуващата литература. Вместо това в отделните раздели на главите дисертантът прави пространен преразказ на заглавия от избран автор по конкретен въпрос без да обсъжда как работата на въпросния автор се вписва в съществуващия дебат по темата, какви са конкурентните теоретични позиции, как разработваният дисертационен труд ще допринесе за по-нататъшното изясняване на въпроса и т.н. Така например втора глава е конструирана почти изцяло в този маниер.

Не много добро впечатление прави и цитирането на автори на self-help литература (например Наполеон Хил, Робърт Кийосаки), на книги по популярна психология (като на Мадлен Алгафари), на инфлуенсъри и реалити звезди (например Сара ал Медани) като подкрепящи изразеното в текста. Това поставя под въпрос научната надеждност на работата. Допълнително позоваването на истории „от личен опит“ („В лични срещи с деца и подрастващи често чувам, че...“(с.10), „В онзи момент се питах дали...“(с. 182), „От участието ми в различни конкурси...“(с. 198) и т.н.), на подкаст-видео с интервюта и пр. като свидетелства за значимостта на обсъжданите проблеми на моменти придава анекдотичен характер на изложението.

Друг проблем, който бе установен във връзка с работата с използваната литература е маниера на *интегрирането на цитати*. На много места то се случва по-скоро по ключови думи, вместо да е смислово свързано. Това води до ситуация, при която немалко цитирания

не са релевантни на изложени позиции или постановки от автора, а самият текст възпроизвежда логиката на хипертекст, което затруднява проследяването на основната линия на аргумента. В почти всеки раздел на отделните глави могат да се намерят подобни случаи. Това поражда сериозни въпроси относно адекватното осмисляне на материалите, които са използвани за писането на дисертационното изследване и уменията на докторанта да провежда самостоятелно научно изследване.

3.3. Формулиране на основни елементи на изследователското усилие

В увода, а и в хода на самото изложение има известно преливане между формулировките на целите, задачите и тезите на дисертационния труд. **Тезата** в увода е артикулирана по-скоро като цел – „...извеждане и изследване на общия модел на властта и на гражданството, конституиран с определени критерии и класически принципи в добродетелите и ценностите на гражданина, и неговата медиация и реализиране в съвременния обществен живот и как този модел може да бъде приложен в областта на сигурността, на нейните държавни органи и дейности.“ (с.4). Задачите на изследването на свой ред са формулирани в **заключението** като десет на брой тезиси и постановки от доста общ характер (с. 243). **Основната цел**, така както е заложена в увода на текста е „...да се открие прилаганият властови и граждански модел в подбора на кадри в областта на сигурността, като акцентът пада върху ценностния модел и изискванията за конкурсни процедури.“ (с. 5). **Задачата** пък е „да се изследва начинът, по който идеите за държавата, обществото и важността на органите на реда си взаимодействат едни с други, както и да се проучат спецификите на актуалната ситуация в съвременното българско общество. Задачата е да се проучи актуалната ситуация в областта на сигурността и дейностите на органите на сигурността в сложните реалности на постглобални свят от 21. век и и настъпващата дигитална ера и да се предложи по-съвременна методология, която да се приложи към подбора на кадри чрез външните конкурси“ (с.6). Заявената методология се състои от осъществяването на **историко-философски анализ** в сравнителен план, съпроводен от „анализ и демонстрация на цялата законова база на властовите и гражданските модели по отношение на сигурността и киберсигурността в съвременната държава“ и подкрепен от „работа на терен, включваща интервюта и беседи със служители от вътрешното министерство на Република България“ (с.6). Както става ясно в хода на изложението, съдържанието на текста не отговаря на така формулираните елементи на изследователската стратегия, заложена в увода.

Хипотезите, които дисертантът се опитва да провери и потвърди в хода на работата са не само с пределно общ и нормативен характер, но и повдигат сериозни питання относно компетентното боравене със социално-философски понятия, както и какво е съдържанието на изрази като „правилно държавно устройство“: „**Първа хипотеза:** властовите и гражданските модели, конституирани върху добродетелите и ценностната система и зачитащи тяхното съществено място при формиране на гражданството и проектирането на участието на личността в държавата и властта, са основата за

създаване на правилното и общополезно държавно устройство. **Втора хипотеза:** от съществено значение е нова система и стратегия за подбор на кадри в органите на националната сигурност, като нов властови и граждански модел в областта на сигурността и киберсигурността. **Трета хипотеза:** мерките срещу насилието и влошеният социален климат трябва да се търсят в подобряването на социалните взаимоотношения, а това трябва да стане първо в семейството и чрез издигането на семейството и хармоничното, и здраво отношение към новото поколение в истинска безусловна ценност, която реално да се споделя от социума.“ (стр. 6-7).

От подобни формулировки трудно се разбира какъв е **конкретният изследователски проблем**, с който ще се заеме изследването. Едва в хода на изложението се подразбира, че амбициите на текста са центрирани около въпроса за успешния подбор на добродетелни кадри в структурите на МВР.

3.4. Бележки по съдържанието на отделните глави

В първата глава на дисертационния труд („Основни властови и граждански модели–от Аристотел до постглобалното общество“, с.12-75) са разгледани някои идеи за властта, политическото, държавата и гражданството от Античността до днес; как се променя разбирането за държавност и доколко класически концепции, свързани с идеите за добродетелите имат място като отговор на редица наблюдавани обществени проблеми; трансформационния характер на новите дигитални технологии, което налага преразглеждане както на ключови постановки от полето на социалната философия, така и на практики по обезпечаване на сигурност.

Прави впечатление тематично разпръснатият характер на изложението, което постоянно „превключва“ между класически, модерни и съвременни автори (Аристотел, Русо, Таков, Фром, Франкъл, Бек, Харари, Дънов, Лок, Фуко и пр.), привеждайки множество цитати, без да е ясен концептуалният резултат от събирането на всички тези перспективи. В тази част от изследването авторката се докосва до големия проблем за отношението между политика и етика, до конфликта между политически целесъобразното и моралното, за отношенията между морал и власт, но не представя класическите дебати по темата. Липсва по-адекватен преглед на концепции за властта. Тревожно е честото позоваване на популярни неакадемични автори като Робърт Грийн, Джон Гатоу или Натаниел Хил.

Макар да присъства в заглавието, няма ясна дефиниция на понятието „властови и граждански модел“. На стр. 22 се натъкваме на нещо като дефиниция („*Властовият и граждански модел залага на общата постановка за субекта на властта като правно и дори икономически ангажирано лице, независимо от неговата лична етическа и светогледна позиция.*“), но не е ясно дали авторът дава работно определение или говори за съвременна вариация на съдържанието на това понятие. В хода на изследването понякога се използват „граждански модел“ и „властови модел“ поотделно, посочва се, че последните исторически еволюират (с.16), но не са очертани и изрично изведени техните характеристики или компоненти. Допълнително не става ясно как тези понятия могат да

бъдат проектирани в полето на сигурността и в частност на киберсигурността. Като цяло има огромна празнина относно причините дисертационният труд да се опира на „модела“ като изследователски инструмент и какво се цели да се постигне с подобен методологически избор.

В първа глава срещаме и един от първите сигнали за не особено компетентно боравене с историко-философски и социално-философски концепции, а именно употребата на понятията „модерен“ и „модерност“. Това е видно от предложеното съдържание в четвърти раздел „Теории на модерната държава“, в което вместо да направи литературен преглед по въпроса, се прави есеистичен обзор на проблемите на съвременното общество. Същата е и ситуацията в раздел пети – „Модерният гражданин през 21 век – новият светоглед“. Авторът не използва модерност като философско-историческо понятие, а като такова, отразяващо консуматорския и технологичен характер на съвременния живот.

Примери:

„Модерната държава има да разрешава множество въпроси, свързани с джандър – политиките, с третата световна война, с разделението на много бедни и много богати, със системите за безкешово плащане, с гласуването чрез машини, корупционни практики, влиянието на ИИ“ (с.55);

„...от модерна гледна точка, е важно сигурността да се разглежда като динамика, като процес, особено след появата на интернет.“ (с. 85);

На този фон недоумение буди изречението: *„В идеите и теориите за модерната държава, които развиват Аристотел, Сократ, Платон, Русо, Макиавели, Ницше, все още стоят идеи за мощ, власт, пари, територии, оръжие“ (с.61).*

Прави впечатление, че не се отчитат историческите специфики на работни социално-философски понятия като „държава“ и „гражданин“, използват се някак подразбиращо се, интуитивно.

Не се уточнява и понятието „постглобален“ във връзка със съдържанието на раздел 6 на първа глава („Постглобални измерения на властовите и граждански модели“).

Като че ли не се разбират добре и постановките в предложената литература – на моменти има подбор на позовавания сякаш по ключови думи, а самите цитати не се интерпретират в контекста на специфичната концептуална рамка или теория на дадения автор. Параграфите за властта и насилието според Фуко, например, оставят такова впечатление. Често се среща и позоваване на вторични източници по ключови въпроси. Например голяма част от работата по Аристотел в първа глава се случва през предговора на „Политика“ от Гигон.

Втората глава на дисертационната разработка („Проблемът за сигурността в съвременното общество“, с. 76-198) представлява пространно проучване на основни понятия, касаещи темата на дисертационното изследване като сигурност, национална сигурност, риск, киберсигурност, киберпространство, киберпрестъпност, киберриск, кибероперации, неопределеност, кибертероризъм и др. Описват се основни заплахи и рискови ситуации, свързани с процесите на дигитализация, механизми на извършване на

нелегална дейност посредством интернет, престъпни схеми на международната организирана престъпност, възможности за превенция. Приведени са свидетелства от разговори с ръководни кадри от МВР.

Липсва обзор на академичния дебат по темата за сигурността, различните школи по въпроса за секюритизацията, концептуалните новости около утвърждаващото се поле на „критични изследвания на сигурността“. Изложението на главата се състои от пространни цитати на няколко автора и коментари на дисертанта по тях. Първи и втори раздел преразказват разработка на Николай Слатински. Трети раздел разчита основно на книги на Лазаров и Гюров. Четвърти – на Марк Гудман, Драгомир Кръстев и Николай Слатински. Не са артикулирани добре връзките с постановките от първа глава на труда. Не става ясно и какво е мястото на раздела за разузнаване и контраразузнаване в тази глава и как тя обслужва задачите на дисертационното изследване.

Друг проблем във втора глава е претенцията за представяне на резултати от провеждане на интервюта на терен (пети раздел). Всъщност става дума за разговори с две ключови лица от системата на МВР (Владимир Димитров и Валери Кортезов). Тези разговори не са методологически формализирани със съответните въпросници, техники на интервюиране, операционализиране на изследователските проблеми, правила за обработване на резултатите, интерпретация на последните и пр.

В трета глава на изследването, наречена „Ценности и медиация в областта на сигурността“ (с. 199-241), дисертантът разглежда: темата за ролята на ценностите в обществото и връзката им с основни човешки потребности, отношенията ценности-интереси, някои от спецификите на процедурите по подбор на кадри в структурите на МВР, въпросът за нормативната уредба на процедури по медиация, детските педагогически стаи в ролята им на медиатори, различни ситуации на упражняване на насилие, някои от причините и факторите, които допринасят за проява на девиантно поведение, възможни пътища за превенция. Изложен е кратък списък на предложения за модификация на критериите и процедурите за подбор на служители в МВР. Открояват се две основни линии на авторовото усилие: дефицитите на системата за подбор на кадри в МВР и значимостта на семейството като ценност.

Макар първата тема да присъства като постоянно напомняне по протежението на целия дисертационен текст, тази трета глава ѝ отделя изненадващо малко място. Венчова заявява, че *„Чрез настоящия дисертационен труд се цели да се анализира гражданския и кодрови модел в подбора на кадри в областта на сигурността и да се предложат промени, чрез които работата да се подобри, като насоченост към обществото, превенция сред децата и, разбира се, повишаване стабилитета относно сигурността.“* (с. 213), но не пояснява защо акцентира само върху външните процедури на подбор и оставя въпроса за обучението в Академията на МВР настрана. Разработването на тази така централна тема за дисертацията приключва с кратък, теоретично необоснован списък от предложения за промяна в процедурата за кандидати за ДПС сред които: отпадането на физическата

подготовка, разработване на писмена тема на фона на музика, въвеждане на изискване за писане на мотивационно писмо, шестмесечен пробен период и т.н.

Друг особен момент в тази последна глава е идеята за сближаване между медиацията, дефинирана в юридически термини като процедура на извънсъдебно уреждане на конфликти и идеята за посредничеството във социално-философски смисъл. Предложената връзка не е надлежно аргументирана.

Като цяло съдържанието на главата е доста фрагментирано, превключващо между източници от различен характер и произвеждащо компилация от цитати, патетични коментари, медийни препратки, биографични справки, странни връзки между параграфите и проблематични изказвания в стил Чезаре Ломброзо като това на стр. 231 за зависимостта между физика и девиантно поведение.

В заключението на дисертационния труд докторантът прави обобщения относно целите на последния и как съдържанието е потвърдило формулираните в увода три хипотези. Своего постижение обобщава така: *„демонстрира сериозното значение на човешкия ресурс във всяка сфера от обществен, политически, социален и национален характер. Изследването се стремеше да покаже, че колкото и добри да са дадени закони и кодекси, ако обществото не е открило добродетелите, в които обществеността да надгражда своето развитие, трудно може да се говори за прогрес.“* (с. 242). Артикулацията на успеха по потвърждаване на трите хипотези е издайнически за начина, по който докторанта схваща същността на изследователското усилие. Липсва самооценка по повод ограниченията на дисертационния труд.

4. Приносни моменти

Макар че в автореферата са изведени три приносни момента, дисертационният труд и резултатите от разработката са неубедителни по отношение на изискването за теоретичен или практико-приложен принос в науката. Една от причините е, че заложената амбиция на дисертационното изследване в неговите концептуални измерения не е достатъчно ясно артикулирана и не е задоволително изпълнена. Недобрата свързаност между главите на текста и трудното удържане на линията на аргументация, тръгваща от философията на Аристотел, свидетелстват за това. От друга страна, претенцията за значими практико-приложни решения в областта на кадрването не е оправдана, което е видно и от съдържанието на третата глава. Струва ми се, че обяснението на всичко това се крие във факта, че изследването няма необходимата степен на разработеност. В сегашния си вид текстът представлява по-скоро едно обещаващо начало, отколкото завършен интелектуален продукт.

5. Въпроси

Тъй като в дисертационния труд не бяха артикулирани ограниченията на разработката, бих попитала Венцеслава Венчова как самата тя би ги определила. Вторият ми въпрос е как ще коментира отношенията между понятията ценност и добродетел.

Например в дисертацията се говори за справедливостта и като за ценност, и като за добродетел. Каква връзка прави между исторически форми на политическа организация и мястото на добродетелите и ценностите в съответстващите им концепции за добро управление?

6. Заключение

С оглед на направения анализ считам, че на този етап дисертационната разработка не демонстрира умения на докторанта да създава текст в научен стил, да работи компетентно с основни понятия от специалността и да конструира изследване с реални приноси моменти. Поради това не мога да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“. Това не отнема възможността авторът да защити текста си на текущата публична защита или да се опита да защити значително подобрен вариант до една година, както предвижда ЗРАСРБ. Пожелавам търпение и успехи на Венцислава Венчова.

06.06.2025 г.

Рецензент:

доц. д-р Благовеста Николова

R E V I E W
by Associate Professor Dr. Blagovesta Ilieva Nikolova,
Institute of Philosophy and Sociology at the Bulgarian Academy of Sciences (IPS-BAS)

of the dissertation by Ventsislava Nikolaeva Venchova
entitled “Power and Civic Models and Mediation in the Field of Security and
Cybersecurity”

submitted for the award of the educational and scientific degree “Doctor”
in the scientific field 2. Humanities, professional direction 2.3. Philosophy,
scientific specialty “Social Philosophy”

This review has been prepared pursuant to Order No. 1164/22.05.2025
Issued by the Rector of the South-West University „Neofit Rilski”

1. Information about the Doctoral Candidate

Ventsislava Nikolaeva Venchova was enrolled as a full-time doctoral student in the doctoral program “Social Philosophy” in the Department of Philosophical and Political Sciences at the South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad, under the academic supervision of Associate Professor Dr. Silviya Kristeva. According to the information provided in the documents submitted for the competition, she holds a Bachelor's degree in “Philosophy” and has successfully completed a Master's program in “Philosophy and Psychoanalysis” at the same university. She also demonstrates interest in legal studies, as evidenced by her completion of coursework in the field of “Law.” Her professional background so far spans the fields of energy, telecommunications, and secondary education (as a teacher).

2. General Information about the Dissertation

The submitted dissertation titled “Power and Civic Models and Mediation in the Field of Security and Cybersecurity” consists of a total of 258 pages, including the title page, table of contents, and bibliography. The main text, excluding these components, comprises 245 pages, structured into an introduction (8 pages), three chapters (64, 123, and 43 pages respectively), and a conclusion (6 pages). The research utilizes 56 sources in Bulgarian, 29 in English, as well as 40 references to institutional websites and legal documents. Additionally, there are references to over 90 other online sources, more than 60 of which are YouTube videos. The text was checked for authenticity using the iThenticate software, which found a similarity index of 6%, considered to be within acceptable limits.

A 29-page abstract is attached, in which the doctoral candidate summarizes the content of the dissertation, includes data on its validation, provides a self-assessment of the originality and scientific contributions of the research, and includes a declaration of academic ethics.

3. Characteristics of the Dissertation Research

In the following paragraphs, this review will address three main criteria used in evaluating the dissertation text, which are key for the decision to award the educational and scientific degree “Doctor” (in accordance with Article 6, Paragraph 3 of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria), namely: 1/ the dissertation must contain scientific or scientifically applied results that represent a contribution to science; 2/ it must demonstrate in-depth theoretical knowledge in the relevant specialty; and 3/ it must demonstrate the ability to conduct independent scientific research.

3.1. General Impression from the Dissertation

The dissertation is of considerable length, indicating the doctoral candidate’s intention to thoroughly examine the topic stated in the title. What becomes apparent upon reading the work, however, is a certain fragmentation of the content across numerous subtopics, the development of which does not always seem to serve the goals of the research effort.

There is also a noticeable imbalance in the structure of the text. For example, the first chapter (“Main Power and Civic Models – from Aristotle to the Post-Global Society”), which is supposed to conceptually support the research tasks through a historical-philosophical analysis, is nearly half the size of the second chapter (“The Problem of Security in Contemporary Society”), which introduces the challenges to security in the modern world. The third chapter (“Values and Mediation in the Field of Security”), which should serve as the culmination of the argument set forth in the introduction, is three times shorter than the second chapter. Within the chapters themselves, structural imbalances are also observed, mostly due to the inclusion of a substantial amount of information that, while related to the broad theme of security, does not appear to directly support the aims of the study.

A particularly notable issue is the candidate’s difficulty in maintaining an academic writing style. Throughout the text, the author's personal engagement, emotional expression, and civic commentary on pressing social issues are evident. While this is not inherently negative and may offer opportunities for Ventsislava Venchova in other fields, there is a clear lack of effort to maintain a reasonable research distance from the issues discussed in the dissertation, something that is extremely important in academic writing. The reader often encounters passages that sound like journalistic reportage, polemics, blog posts, or social media entries. There are even autobiographical paragraphs. These types of deviations seriously undermine the scholarly character of the work. Conversational comments further exacerbate the issue.

Examples:

- *“There is a global mass coma engulfing increasingly younger people, since the masses prefer to remain ignorant, as Orwell writes: ‘Ignorance is strength.’” (p. 55)*
- *“Is a person really capable of finding and developing these virtues within themselves, along with the abilities they might have, such as levitation and telekinesis?” (p. 61)*
- *“Perhaps the matrix is not pleased with thinking and searching people, with those who want to live and think out of the box—is the healthy person the disease of the matrix and the network?” (p. 72)*
- *“...the matrix is operating at full speed.” (p. 202)*

At the same time, in striving to demonstrate philosophical competence, the candidate often accumulates complex terminology in single sentences, which not only impedes comprehension but also raises serious questions about the working definitions of the terms used, the appropriateness of the discursive constructions presented, and even the meaning of entire paragraphs. Only two examples are provided below; however, there are many more.

Examples:

- *“But whatever the nature and methods of the emerging power and civic model may be, where there is power, the idea of the human factor is strongly embedded, and the human essence is subject to modeling, manipulation, control, and the creation of kompromat; therefore, when it comes to stability in power—that which can safeguard the common good, according to Aristotle—it is necessary to have an exceptionally clear idea of power, i.e., power should be just, care for the well-being of the society, and be responsible: ‘Justice is a kind of mean... injustice is associated with extremes’” (Gicheva-Gocheva, 2022: 310) (p. 66)*
- *“Not always can the state, as an institution, make the best decisions concerning children in a given country or even on a global level; not always can the state best manage to make the necessary decisions to create the most favorable conditions for children, especially given globalization and the idea of connectedness, and modernity in states. However, it is observed that the most modern processes are not always the best for children—processes related to decisions regarding same-sex marriage or the idea of essentially erasing the existence of genders.” (p. 172)*
- *“The dissertation research is based on power and civic models known from human history; these models exist even today, albeit with modifications—they continue to function and interact. The structure is expressed in the relationship between civic models and power models, as well as the mediative approach as a means of connection, development, and synthesis between models, epochs, society, and, not least, the family as the foundation of society.” (p. 179)*

Regarding standard technical requirements, the text appears to be insufficiently edited in terms of citation rules for online sources, with spelling and punctuation errors, and the formatting of numerous paragraphs marked as “Note:” and “Clarification:,” which should be converted into footnotes or endnotes. Repeated citations (e.g., Ulrich Beck on p. 71) should be removed.

3.2. Specifics of Source Use

It is noticeable that in her dissertation, Ventsislava Venchova relies on a modest list of academic sources, which is somewhat surprising given the impressive length of the text. This is mainly due to the fact that a large portion of the work consists of direct and indirect references to content from what she has identified as authorities and experts in the relevant problem area. There is a lack of a genuine literature review, both in terms of the chosen dissertation topic and the individual thematic areas developed in the respective chapters (e.g., security, cybersecurity, virtues, values). This hinders the ability to clearly distinguish the research objectives and the potential contributions of the dissertation.

In general, the sources themselves are not analyzed but are presented merely as supporting evidence that affirms the author’s intuitions. The necessary critical engagement with the existing literature expected at the doctoral level is absent. Instead, in the various sections of the chapters, the doctoral candidate offers extended summaries of selected works by particular authors on specific issues, without discussing how those works fit into the existing debate on the topic, what the competing theoretical positions are, or how the dissertation contributes to further clarifying the matter, etc. For instance, Chapter Two is constructed almost entirely in this manner.

A less favourable impression is also made by the citing of self-help authors (e.g., Napoleon Hill, Robert Kiyosaki), books on popular psychology (such as those by Madlen Algafer), influencers, and reality TV personalities (e.g., Sara Al Madani) as sources supporting arguments in the text. This raises questions about the academic reliability of the work. Additionally, references to stories from “personal experience” (“In personal meetings with children and adolescents I often hear that...” (p. 10); “At that moment I was wondering whether...” (p. 182); “From my participation in various competitions...” (p. 198), etc.), podcast interviews, and similar anecdotal content used as evidence for the significance of the discussed issues at times give the exposition an anecdotal nature.

Another issue identified regarding source use is the manner in which quotations are integrated. In many instances, this occurs more through keyword association than through a meaningful connection. This leads to a situation where many citations are not relevant to the author's positions or assertions, and the text itself begins to follow a kind of hypertext logic, making it difficult to follow the main argumentative line. Similar cases can be found in nearly every section of the different chapters. This raises serious questions about the appropriate understanding of the materials used for writing the dissertation and the doctoral candidate’s capacity to conduct independent academic research.

3.3. Formulation of the Main Elements of the Research Effort

In the introduction—and throughout the exposition—there is some conflation between the formulation of the objectives, tasks, and theses of the dissertation. The thesis in the introduction is articulated more as a goal: “...to identify and investigate the general model of power and citizenship, constituted by certain criteria and classical principles in the virtues and values of the citizen, and its mediation and realization in contemporary social life, and how this model can be applied in the field of security, its state bodies, and activities.” (p. 4). The research tasks, in turn, are presented in the conclusion as ten theses and propositions of rather general nature (p. 243). The main goal, as stated in the introduction, is: “...to highlight the applied model of power and citizenship in the selection of personnel in the field of security, with an emphasis on the value model and the requirements for competitive procedures.” (p. 5). The task is: “to investigate how ideas about the state, society, and the importance of law enforcement bodies interact with each other, as well as to study the specifics of the current situation in contemporary Bulgarian society. The task is to study the current situation in the field of security and the activities of the security agencies in the complex realities of the post-global world of the 21st century and the emerging digital era, and to propose a more modern methodology applicable to staff selection through external competitions.” (p. 6). The declared methodology consists of a historical-philosophical analysis in a comparative plan, accompanied by “analysis and demonstration of the entire legal framework of power and civic models in relation to security and cybersecurity in the modern state,” and supported by “fieldwork, including interviews and discussions with employees from the Ministry of Interior of the Republic of Bulgaria” (p. 6). As becomes clear in the course of the exposition, the content of the text does not align with the research strategy formulated in the introduction. The hypotheses that the doctoral candidate attempts to test and confirm throughout the work are not only exceedingly general and normative in nature, but also raise serious questions regarding competent use of socio-philosophical concepts, as well as the meaning of expressions like “proper state structure”: “First hypothesis: Power and civic models, constituted on virtues and the value system and recognizing their essential role in the formation of citizenship and the design of individual participation in the state and government, form the basis for creating a proper and socially beneficial state structure. Second hypothesis: A new system and strategy for staff selection in national security agencies is essential—as a new power and civic model in the field of security and cybersecurity Third hypothesis: Measures against violence and the deteriorating social climate should be sought through improved social relations, starting within the family, by elevating the family and a harmonious and healthy relationship with the new generation into a true unconditional value, genuinely shared by society.” (pp. 6–7)

From such formulations, it is difficult to understand what the specific research problem is that the study addresses. Only in the course of the exposition does it become apparent that the text’s ambitions are centered around the issue of successfully selecting virtuous personnel for the structures of the Ministry of the Interior.

3.4. Remarks on the Content of Individual Chapters

The first chapter of the dissertation (“Basic Power and Civic Models – from Aristotle to the Post-Global Society,” pp. 12–75) examines ideas about power, politics, the state, and citizenship from Antiquity to the present; how the understanding of statehood has changed, and to what extent classical concepts related to virtue have relevance as responses to observed societal problems; and the transformational nature of new digital technologies, which necessitate a reconsideration of both key theses in social philosophy and practices related to security.

What stands out is the thematically scattered nature of the exposition, which constantly “switches” between classical, modern, and contemporary authors (Aristotle, Rousseau, Takov, Fromm, Frankl, Beck, Harari, Dunov, Locke, Foucault, etc.), providing numerous quotations without a clear conceptual result from merging all these perspectives. In this part of the research, the author touches on the significant problem of the relationship between politics and ethics, the conflict between political expediency and morality, and the relations between morality and power, but does not present the classical debates on the topic. There is a lack of an adequate overview of concepts of power. The frequent citing of popular non-academic authors such as Robert Greene, John Gatto, or Napoleon Hill is concerning.

Although present in the title, there is no clear definition of the concept of “power and civic model.” On p. 22, we encounter something like a definition (“The power and civic model relies on the general proposition of the subject of power as a legally and even economically engaged person, regardless of their personal ethical and worldview positions”), but it is unclear whether the author is offering a working definition or referring to a modern variation of this concept. During the course of the research, the terms “civic model” and “power model” are sometimes used separately, and it is noted that these concepts have evolved historically (p. 16); however, their characteristics or components are neither outlined nor explicitly identified. It also remains unclear how these concepts can be applied to the field of security, particularly cybersecurity. Overall, there is a significant gap regarding why the dissertation relies on the “model” as a research tool and what is intended to be achieved through this methodological choice.

In the first chapter, we also encounter an early indication of the less than competent handling of historical-philosophical and socio-philosophical concepts—namely, the use of the terms “modern” and “modernity.” This is evident in the fourth section, “Theories of the Modern State,” which, instead of presenting a literature review on the topic, offers an essayistic overview of the problems of contemporary society. The same occurs in section five – “The Modern Citizen in the 21st Century – A New Worldview.” The author does not employ modernity as a philosophical-historical concept, but rather as one that reflects the consumerist and technological nature of contemporary life.

Examples:

“The modern state has to resolve many issues related to gender policies, the Third World War, the divide between the very poor and the very rich, cashless payment systems, voting by machines, corruption practices, and the influence of AI” (p. 55);

“... from a modern point of view, it is important to consider security as a dynamic, as a process, especially after the advent of the internet.” (p. 85)

In this context, the sentence *“In the ideas and theories of the modern state developed by Aristotle, Socrates, Plato, Rousseau, Machiavelli, Nietzsche, ideas of power, money, territory, weapons still stand”* (p. 61) is puzzling.

The historical specificities of working socio-philosophical concepts like “state” and “citizen” are not taken into account and are used rather intuitively. The concept of “post-global” is also not clarified in relation to the content of section 6 of the first chapter (“Post-Global Dimensions of Power and Civic Models”).

The selected literature seems not well understood—at times, citations appear chosen based on keywords, and the quotes themselves are not interpreted within the specific conceptual framework or theory of the respective author. The paragraphs on power and violence according to Foucault, for example, leave this impression. Secondary sources are often cited on key issues. For example, much of the work on Aristotle in the first chapter is done through the foreword to *Politics* by Gigon.

The second chapter of the dissertation (“The Problem of Security in Contemporary Society,” pp. 76–198) is a broad investigation of key concepts concerning the dissertation’s topic, such as security, national security, risk, cybersecurity, cyberspace, cybercrime, cyber risk, cyber operations, uncertainty, cyberterrorism, etc. It describes major threats and risk situations related to digitalization, mechanisms for committing illegal activities via the internet, criminal schemes of international organized crime, and possibilities for prevention. Testimonies from interviews with senior officials from the Ministry of Interior are presented.

There is no overview of the academic debate on security, the different schools of thought regarding securitization, or the conceptual innovations within the emerging field of “critical security studies.” The chapter consists largely of extended quotes from several authors and the doctoral candidate’s commentary. Sections one and two summarize work by Nikolay Slatinski. Section three relies mainly on the books of Lazarov and Gyurov. Section four – on Mark Goodman, Dragomir Krastev, and again Slatinski. Connections with the theses from the first chapter are not clearly articulated. It is also unclear how the section on intelligence and counterintelligence fits into this chapter and how it supports the dissertation’s objectives.

Another issue in chapter two is the claim to present results from field interviews (section five). In reality, these are conversations with two key individuals from the Ministry of Interior (Vladimir Dimitrov and Valeri Korteov). These interviews are not methodologically formalized with relevant questionnaires, interviewing techniques, operationalization of research problems, rules for data processing, interpretation, etc.

In the third chapter, titled “Values and Mediation in the Field of Security” (pp. 199–241), the author discusses the role of values in society and their connection with basic human needs, the relationships between values and interests, specifics of personnel selection procedures in the

Ministry of Interior, issues of regulatory frameworks for mediation, juvenile rooms as mediators, various instances of violence, causes and factors contributing to deviant behavior, and possible avenues for prevention. A brief list of proposals for modifying selection criteria and procedures for Ministry of Interior employees is included. Two main lines of the author's effort are evident: deficiencies in the personnel selection system in the Ministry of Interior and the importance of the family as a value.

Although the first topic is a recurring reminder throughout the entire dissertation, chapter three surprisingly devotes little space to it. Venchova states: "This dissertation aims to analyze the civic and personnel model in the selection of staff in the field of security and to propose changes to improve the work, with a focus on society, prevention among children, and, of course, enhancing stability in terms of security." (p. 213), but does not clarify why the focus is only on external selection procedures and ignores training at the Ministry of Interior Academy. The development of this central topic concludes with a short, theoretically unsupported list of proposed changes for the recruitment procedure for DPS candidates, including: dropping physical training, writing an essay to music, requiring a motivational letter, a six-month probationary period, etc.

Another peculiar moment in this final chapter is the attempt to connect legal mediation (defined as an out-of-court conflict resolution procedure) with the concept of mediation in a socio-philosophical sense. This connection is not adequately argued.

Overall, the chapter's content is quite fragmented, switching between sources of various types and producing a compilation of quotes, emotional commentary, media references, biographical data, odd transitions between paragraphs, and problematic statements reminiscent of Cesare Lombroso, such as the one on p. 231 linking physique to deviant behavior.

In the conclusion, the doctoral candidate summarizes the goals of the dissertation and how the content has confirmed the three hypotheses stated in the introduction. The achievement is summarized as follows: "*It demonstrates the serious importance of human resources in every societal, political, social, and national sphere. The research aimed to show that no matter how good certain laws and codes are, if society has not discovered the virtues through which to elevate its development, it is difficult to speak of progress.*" (p. 242). The articulation of the success in confirming the three hypotheses reveals the candidate's understanding of the essence of research effort. A self-assessment of the limitations of the dissertation is absent.

4. Contributions

Although the author's abstract outlines three contributions, the dissertation and its results are unconvincing in meeting the requirement for theoretical or practical-applied contributions to science. One reason is that the ambitious conceptual scope of the dissertation is not clearly articulated or adequately fulfilled. The weak connections between the chapters and the difficulty in sustaining an argumentative line that begins with Aristotle's philosophy testify to this. On the other hand, the claim to provide meaningful, practical solutions in the field of staffing is

unsubstantiated, as seen in Chapter Three. It seems the explanation lies in the fact that the research lacks the necessary level of development. In its current state, the text represents more of a promising beginning than a completed intellectual product.

5. Questions

Since the limitations of the dissertation were not articulated, I would like to ask Ventseslava Venchova how she would define them herself. My second question is: how would she comment on the relationship between the concepts of *value* and *virtue*? For example, the dissertation speaks of justice both as a value and as a virtue. What connection does she draw between historical forms of political organization and the place of virtues and values in their respective concepts of good governance?

6. Conclusion

Based on the analysis conducted, I believe that at this stage, the dissertation does not demonstrate the candidate's ability to produce text in an academic style, to work competently with fundamental concepts of the discipline, or to construct research with genuine contributions. For this reason, I cannot recommend that the esteemed academic jury confer the educational and scientific degree of "Doctor." This does not preclude the author from defending her text at the upcoming public defence or from attempting to defend a significantly revised version within one year, as stipulated by the law. I wish Ventseslava Venchova patience and success.

June 6, 2025

Reviewer:

Assoc. Prof. Dr. Blagovesta Nikolova